

Nr 115.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1935 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för anordnandet av rundradioverksamheten i Sverige jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 8 mars 1935 dagtecknad proposition nr 164, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag föreslagit riksdagen *dels* till förvärvande av aktierna i aktiebolaget Radiotjänst under Utgifter för kapitalökning och rubrik Fonden för statens aktier för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 180,000 kronor, *dels ock* höja den i förslaget till riksstat för budgetåret 1935/1936 under rubriken »F. Lånemedel» upptagna inkomstiteln »Övriga lånemedel» med motsvarande belopp.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition hava väckts följande till statsutskottet hänvisade motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 313, inom första kammaren av herr *G. Tamm* m. fl. och den andra, nr 547, inom andra kammaren av herr *C. Carleson* m. fl. i vilka yrkats avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 164;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Lithander* väckt motion, nr 512, däri hemställts, att riksdagen i händelse av bifall helt eller delvis till Kungl. Maj:ts proposition nr 164 ville besluta, att avlönade uppdrag inom radiomonopolet ej må innehavas av riksdagens ledamöter;

dels ock en inom andra kammaren av herr *A. Meyerhöffer* m. fl. väckt motion, nr 528, däri hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 164.

I förevarande sammanhang har utskottet jämväl behandlat en inom andra kammaren av herr *K. Kilbom* m. fl. väckt motion, nr 184, däri föreslagits, att riksdagen för budgetåret 1935/1936 beslutar anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor, vilket belopp ställes till telegrafverkets förfogande för efterskänkande av radioavgifter till personer, som genom företeende av intyg från vederbörande kommunala myndigheter kunna visa sig på grund av arbetslöshet sakna möjligheter betala radiolicens.

Genom beslut den 29 juni 1923 fastställde Kungl. Maj:t vissa riktlinjer för anordnandet av rundradioverksamheten i landet. Den organisationsform,

som då till sina huvuddrag bestämdes och alltjämt är gällande, innebär, att staten skall — genom telegrafstyrelsen — tillhandahålla för radiorörelsen erforderlig teknisk utrustning, medan programmets anskaffning och utförande överlämnats till den enskilda företagsamheten och anförtrotts ett för ändamålet bildat bolag, aktiebolaget Radiotjänst, i enlighet med en särskild överenskommelse mellan telegrafstyrelsen och bolaget. Sistnämnda överenskommelse gäller numera, efter förlängning, intill utgången av år 1935 samt förlänges, därest den icke minst sju månader före sagda tidpunkt blivit från någondera sidan uppsagd, på ytterligare ett år och så allt framgent.

Nämnda bolags aktiekapital uppgår för närvarande till 180,000 kronor. Av aktierna hava alltsedan bolagets bildande två tredjedelar innehafva svenska tidningsföretag och organisationer inom den svenska pressen samt en tredjedel av företag inom den svenska radioindustrien och radiohandeln.

Bolagets styrelse skall bestå av sju ledamöter med det antal suppleanter, som bolagsstämman beslutar. Kungl. Maj:t äger utse två styrelseledamöter och en suppleant för dem. Övriga styrelseledamöter jämte suppleanter väljas å bolagsstämma för ett år i sänder. Kungl. Maj:t äger att till ordförande i styrelsen förordna en av de utav Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna. Styrelsen utser inom eller utom sig en verkställande direktör.

För granskning av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper skola årligen utses två revisorer jämte lika antal suppleanter. Kungl. Maj:t utser den ene revisorn jämte suppleant för denne, medan den andre revisorn jämte suppleant väljes å bolagsstämma.

Riksdagen hemställde i skrivelse den 7 juni 1933, nr 259, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig utredning av rundradioverksamheten, omfattande frågan huruvida och på vad sätt staten borde beredas ökat inflytande över denna verksamhet.

De för detta ändamål tillkallade utredningsmännen, förste vice talmannen Olof Olsson, ordförande, byråchefen i telegrafstyrelsen S. Ljungqvist, riksdagsmannen G. A. Nyblom, verkställande direktören i aktiebolaget Radiotjänst G. F. A. Reuterswärd samt riksdagsmannen R. Wagnsson, hava den 30 december 1934 avlämnat betänkande (Statens off. utredn. 1935: 10).

Utredningsmännens — *rundradioutredningens* — majoritet har föreslagit bland annat att telegrafstyrelsen i samma utsträckning som hittills bibehålles vid sin befattning såväl med den tekniska delen av rundradioverksamheten och vad därmed sammanhänger som med licensrörelsen samt att ett statligt programbolag bildas i enlighet med vad i betänkandet närmare preciserats samt att på grund härav telegrafstyrelsen erhåller i uppdrag att före den 1 juni 1935 uppsäga den till och med den 31 december 1935 gällande överenskommelsen med A.-B. Radiotjänst.

Herrar Ljungqvist och Reuterswärd hava föreslagit att förhandlingar upptagas med aktiebolaget Radiotjänst i ändamål att åvägbringa en ombildning av bolaget enligt följande linjer: Det nuvarande aktiekapitalet — 180 000 kronor — nedskrivs till hälften genom återbäring till aktieägarna samt förvandlas till ett preferensaktiekapital med rätt till 4 % utdelning. Staten bere-

des tillfälle att ingå i bolaget med ett stamaktiekapital å 180 000 kronor. I styrelsen insätter staten sex ledamöter jämte tre suppleanter och innehavarna av preferensaktierna tre ledamöter jämte två suppleanter.

Departementschefen har för egen del inledningsvis framhållit, att, såsom av utredningsmännens betänkande framginge, måste det sätt, varpå den svenska rundradiorörelsen alltifrån dess första framträdande varit ordnad, sägas hava varit i stort sett tillfredsställande.

I avseende å rundradioverksamhetens organisation anser departementschefen, att telegrafstyrelsen i samma utsträckning som hittills bör bibehållas vid sin befattning såväl med den tekniska delen av verksamheten och vad därmed sammanhänger som med utfärdande av licenser och inkassering av licensavgifterna.

Däremot har departementschefen funnit, att staten bör övertaga programverksamheten. Detta skulle kunna ske med ett tillämpande av i stort sett samma principer för ledningens sammansättning och verksamhetens fria bedrivande som om den vore organiserad i ett blandat statligt-privat företag. Statens övertagande av denna verksamhet syntes kunna ske på det sätt, att staten genom inlösen av samtliga aktier i aktiebolaget Radiotjänst övertog det nuvarande bolaget och under oförändrad firma fortsatte dess verksamhet. Skulle mot förmodan det visa sig, att aktierna icke stode att förvärva, borde statens övertagande av programverksamheten ske genom bildandet av en särskild styrelse.

Statens övertagande av aktierna skulle kunna ske på följande sätt. Genom avtal mellan staten och aktieägarna tillförsäkras sig staten rätt att till parikurs inlösa samtliga aktier. Härför erfordras således ett anslag, som torde böra utgå av lånemedel, å 180,000 kronor. Efter det aktierna därefter inlösts, överlåter staten — då densamma, såsom förut antytts, ej kan vara ägare till samtliga aktier — å envar av fyra därtill av Kungl. Maj:t utsedda personer en aktie. Å bolagsstämma beslutes därefter *dels* sådan ändring av bolagsordningen, att aktierna kunna tillhöra endast staten samt högst fyra andra, vilka Kungl. Maj:t godkänner såsom aktieägare, *dels ock* att aktiekapitalet skall nedsättas till 30,000 kronor, fördelat på 300 aktier om 100 kronor. Nedsättningen torde böra ske sålunda, att fem sjättedelar av de nuvarande aktierna, eller följaktligen 1,500 aktier till ett belopp av 150,000 kronor, inlösas och att därvid allenast staten tillhöriga aktier bliva föremål för inlösen.

Departementschefen förordar, att styrelseledamöternas antal bestämmes till sju och att de utses för en tid av tre år. Det borde eftersträvas, att i styrelsen representanter för skilda uppfattningar och åskådningar erhöles säte.

Styrelsen skulle äga att, inom eller utom densamma, utse en verkställande direktör, som borde helanställas.

Ett genomförande av den av departementschefen förordade anordningen för programverksamhetens handhavande syntes, i likhet med vad för närvarande vore fallet, förutsätta en överenskommelse mellan telegrafstyrelsen och bolaget. Den nu gällande överenskommelsen torde därutinnan i allt väsentligt kunna givas fortsatt tillämpning.

Vidare skulle programrådet omdanas till ett radioråd med i viss mån vidgade befogenheter.

Därest överlåtelse av aktierna i det nuvarande bolaget ej komme till stånd, borde enligt departementschefens mening programverksamheten handhavas av en därför bildad, särskild styrelse, lämpligen benämnd radiostyrelsen. Dess verksamhet och befogenhet skulle bestämmas i en av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion eller reglemente. Radiostyrelsen borde bestå av sju av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter.

Vare sig statens övertagande av programverksamheten skedde i form av inlösen av aktierna i aktiebolaget Radiotjänst eller genom inrättande av en särskild styrelse borde den nya ordningen vara genomförd den 1 januari 1936. För sistnämnda fall borde den nu gällande överenskommelsen mellan telegrafstyrelsen och bolaget uppsägas före den 1 juni 1935.

Vad angår licensmedlens fördelning anser departementschefen någon ändring icke böra vidtagas i fråga om de grunder, efter vilka för närvarande bestridas telegrafstyrelsens utgifter för den tekniska organisationen samt för utfärdande av licenser och inkassering av licensavgifter.

Departementschefen uttalar, att staten under tider, då rundradiorörelsen lämnar överskott, bör äga att — sedan till rundradiorörelsen avsatts medel av den storlek, som erfordras för att på ett tillfredsställande sätt handhava och utveckla rörelsen — liksom nu tillgodogöra sig berörda överskott.

Beträffande den andel av licensavgifterna, som bör tillkomma programledningen, förordar departementschefen den nu tillämpade ordningen, att en högre andel per licens utgår intill ett visst antal licenser, varefter andelen per licens minskas.

I anslutning härtill tillstyrker departementschefen, att medelstildelningen till programledningen bestämmas sålunda, att för de 600,000 första licenserna utgår ett belopp av 3 kronor 50 öre per licens samt för överskjutande antal licenser ett belopp av 1 krona 75 öre per licens. Härvid har räknats allenast med avgiftsbelagda licenser. Med tillämpning av denna beräkningsgrund skulle, efter ett medellicenstal av 760,000, tilldelningen för år 1935 uppgå till 2,380,000 kronor; för år 1936 skulle, därest medellicenstalet utgör 800,000, tilldelningen stiga till 2,450,000 kronor.

Dessa grunder för medelstildelningen skulle vinna tillämpning redan från den 1 april 1935.

Beträffande utfärdande av fria licenser till obemedlade blinda och andra invalidkategorier förutsätter departementschefen, att en närmare utredning företages.

Departementschefen tillstyrker, att av de utav telegrafstyrelsen omhändertavda licensmedlen ett årligt belopp av högst 25,000 kronor skulle anslås till inköp av mottagningsapparater för skolbruk. Fördelningen av det ifrågasatta beloppet skulle ankomma på skolöverstyrelsen.

Departementschefen ansluter sig till förslaget, att telegrafstyrelsen skulle erhålla rätt att i viss begränsad omfattning använda licensmedlen såsom bidrag

till kostnaderna för avhjälpande av radiostörningar, samt framhåller, att licensmedlen även böra komma till användning för att, i väsentligt större omfattning än nu är fallet möjliggöra bedrivandet av forskningar och undersökningar rörande rundradions tekniska utveckling.

Rundradions programverksamhet har alltsedan år 1925 utövats av aktiebolaget Radiotjänst. Bolaget, som på sin tid tillkom under samverkan med telegrafstyrelsen, har satt som sitt mål »att av rundradioverksamheten skapa en kulturell institution i folkbildningsarbetets och folkuppfostrans tjänst utan att därför förbise det förströelsemoment, som givetvis också hade sin plats i rundradioprogrammen». Att företaget i stort sett tillfredsställande lyckats lösa denna sin vanskliga uppgift, därom synes en ganska enhällig mening råda inom omdömesgilla och ansvariga kretsar. Såväl i de sakkunnigas betänkande som i propositionen har givits uttryck för denna mening.

Utskottet.

Ett påtagligt bevis för allmänhetens uppskattning av den nuvarande svenska rundradion är dess starka utbredning bland befolkningen. Licensinnehavarnas antal har växt i en utsträckning, som icke tidigare förutsetts. Från att år 1925 hava utgjort 100,000 och år 1929 400,000 hava radiolicenserna nu stegrats till cirka 775,000. På grund av landets ringa befolkningstäthet äro ut-sändnings- och mottagningssvårigheterna stora här i Sverige. Trots detta föredde licenstätheten den 1 oktober 1934 en så hög siffra som 115 licenser per 1,000 invånare. Motsvarande antal voro för Norge 53, Danmark 152, Finland 33, Schweiz 81, Nederländerna 104, Tyskland 85, Storbritannien 140 och Frankrike 38.

Med hänsyn till den betydelse, radion, enkannerligen skolradion, tillmätas för den allmänna folkuppfostran, förtjänar uppmärksammas, att skolöverstyrelsen ej ansett någon organisationsförändring behövlig.

Vid frågans bedömande måste avseende också fästas vid den trygghet, som den nuvarande organisationen lämnar för största såväl inrikes- som utrikespolitiska opartiskhet, något som också bestyrkes av den stränga försiktighet, som härutinnan iakttagits under de gångna tio verksamhetsåren. Såsom erfarenheterna från andra länder giva vid handen öppnar den vitt utbredda rundradion utomordentliga möjligheter för statlig propaganda och utövning av politiskt inflytande. Att den svenska rundradion allt framgent bör i detta hänseende stå fullt oberoende överensstämmer helt visst med uppfattningen inom vidsträckta svenska befolkningslager. Genom det förstatligande, som i propositionen föreslås, kunna dock garantierna härför avsevärt försvagas.

Såväl av propositionen som av den utredning, utskottet därutöver införskaftat, framgår, att den nuvarande ledningen icke blott på ett tillfredsställande sätt handhaft verksamheten, utan även att den härför ej betingat sig mer än skälig ekonomisk ersättning. Någon avsevärd merinkomst för statsverket synes sålunda ej vara att vinna genom ett förstatligande, vilket tvärtom kan medföra risker för ökade förvaltningskostnader. Ökade inkomster till statskassan torde endast kunna beredas genom ökning av licensavgifterna, en åtgärd som ej från något håll ansetts lämplig eller ens förutsatts. Ej heller

synas i övriga hänseenden några fördelar för radioverksamheten stå att vinna genom att staten övertager densamma. De anmärkningar, som från skilda håll riktats bland annat mot Tidningarnas telegrambyrå av innebörd dels att avgiften för levererat nyhetsmaterial vore oskäligt hög, dels att nyhetsmaterialet ej tillhandahålles på ett fullt tillfredsställande sätt, hava efter närmare undersökning visat sig sakna fog. Inför utskottet har vitsordats, att rundradion haft en mycket stor fördel av samarbetet med tidningarna och med den av dem ägda telegrambyrån. Sannolikt blir radioverksamheten även efter ett förstataligande beroende av telegrambyrån som nyhetsförmedlare, varvid knappast någon kostnadsminskning kan förväntas. En egen statlig nyhetsanskaffning bleve synnerligen kostsam.

I betraktande av sålunda angivna förhållanden måste utskottet finna opåkallat med en så genomgripande omläggning av rundradions organisation, som ett bifall till propositionen skulle innebära.

Av kommittén ifrågasatta förändringar rörande verksamheten och den ekonomiska förvaltningen kunna — såsom framgår av yttrandet av aktiebolaget Radiotjänst — vid förnyandet av koncessionen genomföras inom den nuvarande organisationens ram. Sålunda bör staten och statens organ erhålla ökad representation i bolagets styrelse genom att Kungl. Maj:t utser två, telegrafstyrelsen en och bolagsstämman fyra av styrelsens sju ledamöter. I fråga om styrelsens sammansättning bör även beaktas landsortens berättigade krav på representation inom styrelsen. Lämpligen bör minst en av de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna företräda landsorten. Vidare bör bolagets rätt till utdelning, med hänsyn till nuvarande ränteläge, begränsas från nuvarande 7 till högst 5 procent. Beträffande verkställande direktören bör med den stora omfattning, som verksamheten nu erhållit, bolaget för detta ändamål förfoga över en person, som helt ägnar sig åt denna uppgift.

Därest här angivna önskemål kunna förverkligas synes från riksdagens sida ej böra resas invändningar mot att Kungl. Maj:t träffar överenskommelse med aktiebolaget Radiotjänst om rundradioverksamhetens fortsatta utövning. Även i övrigt har Kungl. Maj:t vid koncessionens förnyande möjligheter att beakta statens intressen. Härvid bör särskilt tillbörlig hänsyn tagas till radioverksamhetens stora betydelse för landsorten. Vid programmens utformning bör all möjlig uppmärksamhet ägnas åt de olika landsdelarnas behov och önskemål, utan att därför riksprogrammet sönderbrytes. Utskottet vill överhuvud understryka betydelsen av att kontakten mellan rundradions ledning och landsorten upprätthålles och effektivt organiseras. Ett önskemål är likaledes ett i än högre grad vidgat samarbete med offentligt understödda musik- och folkbildningsinstitutioner samt andra sammanslutningar och företag, som utöva konsert- och föreläsungsverksamhet. Förutom den ökade omväxling för lyssnarna, som följer med dylika utsändningar, utgör närvaron av en publik en den bästa kontroll över programmens kvalitet och underhållningsvärde. Överhuvud bör ett sådant samarbete såväl kulturellt — i detta ords vidsträcktaste mening — som ekonomiskt kunna vara till ömsesidig åtnad.

Sammanfattningsvis må alltså framhållas, att några ökade garantier för en god framtida programtjänst lika litet som för en ytterligare förbättrad ekonomi ej lära stå att vinna genom svenska rundradions förstatligande. Stora organisatoriska vanskligheter måste tvärtom bliva förbundna med det nuvarande företagens avlösning av ett nytt statligt rundradiobolag eller en radiostyrelse efter propositionens riktlinjer. Detta gäller särskilt under själva övergångstiden. På sätt utskottet här ovan utvecklat böra alla berättigade önskemål om ökat statsinflytande över radioverksamheten kunna tillgodoses utan att verksamheten förstatligas.

Herr Lithanders motion II: 512 om att avlönat uppdrag inom det av Kungl. Maj:t föreslagna nya radiomonopolet ej må innehavas av riksdagsman påkallar vid sådant förhållande intet utskottets yttrande. Beträffande den av herr Kilbom väckta motionen II: 184 om kostnadsfria radiolicenser för arbetslösa vill utskottet endast erinra, att en utsträckning av nuvarande frilicensgivning för obemedlade blinda till vissa andra invalidkategorier är under övervägande. Den i sistnämnda motion gjorda hemställan, att riksdagen nu skulle anvisa anslag för licenser till arbetslösa, kan utskottet ej tillstyrka.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

- a) 1) att, i anslutning till de i ämnet väckta motionerna I: 313 samt II: 528 och 547, Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej må av riksdagen bifallas;
- 2) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet härövan anført i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition;
- b) att motionen II: 184 ej må av riksdagen bifallas;
- c) att motionen II: 512 må anses besvarad med vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 10 maj 1935.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmålå, *Wallen, Gustafsson* i Benestad, *Bergström, Thelin, Pauli* och *Jonsson* i Lycksele.

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist* i Karlskrona, *Holmgren, Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson, Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Norsell, Norling, Skoglund* och *Andersson* i Övanmyra.

Reservation

av herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Walles, Bergström, Pauli, Anderson* i Råstock, *Törnkvist* i Karlskrona, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Norsell* och *Norling*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Den utredning om rundradions fortsatta organisation, som 1933 års riksdag fann påkallad, har numera slutförts och resultaten av densamma föreläggas riksdagen i nu förevarande proposition. Samtliga de tillkallade utredningsmännen liksom ock telegrafstyrelsen samt programrådet hava, om än från skilda utgångspunkter, funnit motiverat med en förändring i nuvarande organisationsform, så att statens inflytande över rundradioverksamheten förstärkes.

Behovet av en annan framtida organisation för rundradioverksamheten än den nuvarande förutsågs redan i samband med radiomonopolets ursprungliga upplåtande till Radiotjänst. I detta avseende kan åberopas telegrafstyrelsens yttrande den 21 februari 1923 över ett flertal inkomna ansökningar om rätt till radioutsändningar. Telegrafstyrelsen uttalade som sin uppfattning att en upplåtelse till privata företagsamheten visserligen kunde vara den lämpligaste under första åren, då verksamheten så gott som uteslutande antoges innebära 'underhållning av förströelsekaraktär'; då det emellertid vore att motse att det nya kommunikationsmedlets utveckling skulle gå mot en användning i undervisningens och folkupplysningens tjänst, vore det klokt att staten redan från början gäves en sådan ställning till verksamheten, att en övergång till rundradions användning för sådana ändamål underlättades.

Det var från dessa utgångspunkter aktiebolaget Radiotjänst bildades, och det måste under sådana förhållandena vara förstäeligt om bolaget ej kan bära prägeln av en organisation, helt lämpad att för framtiden omhändervärd den svenska rundradion. Bolaget utgör ett privat företag med ett aktiekapital av för närvarande 180,000 kronor, fördelat med två tredjedelar å olika svenska tidningsföretag och en tredjedel å företag inom den svenska radioindustrien och radiohandeln. Fabrikant- och radiohandlarintresset konkurrerade ursprungligen med pressföretagen om rätten till programtjänsten men efter förhandlingar ordnades sedermera med en samverkan på nyss angivet sätt. Statens direkta inflytande i aktiebolaget Radiotjänst inskränker sig till rätten för Kungl. Maj:t att av bolagets sju i övrigt av bolagsstämman i vanlig ordning valda ledamöter utse två ledamöter (och en suppleant), av vilka den ena ledamoten skall vara styrelsens ordförande; därjämte äger Kungl. Maj:t utse den ene av bolagets revisorer (jämte en reviorssuppleant). Den samhällseliga kontrollen över verksamheten kan i övrigt endast utövas indirekt, främst genom programrådet, som är sammansatt av representanter, utsedda av Kungl. Maj:t, telegrafstyrelsen, musikaliska akademien, stadskollegiet i Stockholm, folkbildningsförbundet och arbetarnas bildningsförbund.

Den insats för svenska rundradions utveckling som bolaget — under sam-

verkan med telegrafverket — gjort under de sålunda gångna tio försöks- och genombrottsåren är värd allt erkännande. Rundradion har emellertid numera växt ut till en mäktig samhällsinstitution, och dess framtida förvaltning måste enligt utskottets mening byggas på en fastare och mera betryggande organisation än den nuvarande kan erbjuda. Förutnämnda förutsägelser om rundradions allmänkulturella betydelse hava i högsta grad gått i uppfyllelse. Rundradion har numera utvecklat sig till ett nytt, samhällslivets skilda områden vitt ompännande kommunikationsmedel. Grundad anledning måste då föreligga till ett förnyat övervägande om formerna för dess fortsatta förvaltning. Den allmänna meningen lär i stort sett vara ense därom att den svenska radioverksamheten bör utövas enhetligt för hela landet och med ensamrätt för ett enda företag. Härigenom skärpes ytterligare betydelsen av en betryggande organisation med ett avgörande statligt inflytande, på sätt redan nu är fallet ej endast med monopolföretagen och våra större kommunikationsanstalter utan även med ett stort antal kulturinstitutioner av skiftande slag.

I flertalet europeiska länder har rundradion ansetts böra göras till en statlig institution eller i varje fall en institution, över vilken staten så gott som helt har det omedelbara inflytandet. I Danmark handhaves utsändningsverksamheten av statsradiofonien under ledning av ett radiatoråd på 15 medlemmar, utnämnda av ministern för offentliga arbeten. 'Norsk rikskringkasting' utgör en liknande organisation. I Aktiebolaget Finlands rundradio har staten den ovillkorliga bestämmanderätten.

Då det nu gäller att för Sveriges del på liknande sätt trygga åt det allmänna ett tillbörligt inflytande över rundradion, synas i frågans nuvarande läge endast två alternativ föreligga till övervägande. Det ena är att rundradioverksamheten, på sätt utredningsmännens majoritet och med dem departementschefen förordat, helt övertages av staten. Det andra är det som en minoritet bland dem framhållit som eventuellt lämpligt, nämligen en ombildning av aktiebolaget Radiotjänst så att staten tillförsäkras majoriteten i företaget varvid dock de nuvarande aktieägarna skulle kvarstå i minoritetsställning. I likhet med departementschefen måste utskottet hysa tvekan om vilket av dessa alternativ som bör väljas.

För det senare av minoriteten bland de sakkunniga framförda och av telegrafstyrelsen tillstyrkta alternativet talar tvivelsutan att på detta sätt kunde åt de nuvarande intressenterna bevaras möjligheterna att kvarstå i företaget, låt vara med förminskat inflytande. Som skäl för en dylik anordning kan främst åberopas den insats de under de gångna genombrottsåren gjort för den svenska rundradions utveckling. Styrelsen för aktiebolaget Radiotjänst har emellertid avrått från en omorganisation efter dessa riktlinjer och framhållit att någon förändring av rundradions ledning icke vore betingad av erfarenheterna och att en sådan ej kunde av styrelsen tillstyrkas. Detta uttalande bör väl dock ej betraktas som ett slutgiltigt uttryck för bolagets ståndpunkt till frågan. Utskottet, som måste finna önskligt med en omorganisation under fortsatt samverkan med bolagets nuvarande intressenter, förutsätter att bolaget, innan den

na fråga från statens sida definitivt avgöres, beredes tillfälle att ånyo angiva sin ståndpunkt till en sådan lösning av frågan.

Skulle en fortsatt samverkan enligt reservanternas alternativ avvisas av bolaget, lärer få väljas alternativet med rundradioverksamhetens fullständiga övertagande av staten. Enligt propositionen skulle då samtliga aktier i nuvarande aktiebolaget Radiotjänst inköpas till parikurs, varefter bolaget under oförändrad firma ombildas till ett statligt aktiebolag. Kan en dylik ombildning av nuvarande bolaget ej genomföras, anser utskottet ej erinran vara att framställa mot den av departementschefen för sådant fall förordade organisationen med en av Kungl. Maj:t särskilt utsedd styrelse.

Först sedan klarhet vunnits i dessa olika avseenden, lära de närmare normerna för rundradioverksamhetens framtida utövning kunna prövas och fastställas.

De av departementschefen förordade grunderna beträffande fördelningen under närmaste tiden av licensavgifter har ej givit utskottet anledning till erinran.

För inlösen av samtliga aktier i nuvarande aktiebolaget Radiotjänst har Kungl. Maj:t äskat ett anslag av 180,000 kronor, vilket belopp torde böra av riksdagen anvisas. Vid en omorganisation i enlighet med kommittéreservanternas riktlinjer (ett aktiekapital på 270,000 kronor, varav 180,000 kronor tecknas av staten och 90,000 kronor efter nedskrivning innehaves av nuvarande intressenterna) bör nyssnämnda anslag i stället få disponeras för fullgörande av statens aktieteckning i ett sålunda ombildat bolag.

Av vad sålunda anförts framgår, att utskottet ej kunnat biträda de motionsvis framställda yrkandena om avslag å Kungl. Maj:ts förslag. Herr Lithanders motion II: 512 om att avlönat uppdrag inom radiomonopolet ej må innehavas av riksdagsman avstyrkes likaledes av utskottet; att för dylika uppdrag lämpliga personer ej böra göras obehöriga på grund av riksdagsmannaskap är en uppfattning som tidigare av riksdagen hävdats. Beträffande den av herr Kilbom väckta motionen II: 184 om kostnadsfria radiolicenser för arbetslösa vill utskottet endast erinra, att en utsträckning av nuvarande frilicensgivning för obemedlade blinda till vissa andra invalidkategorier är under övervägande. Härvid lärer jämväl få tagas under omprövning i vad mån licensavgifterna kunna efterskänkas även i andra synnerligen ömmande undantagsfall. Motionens hemställan att riksdagen nu skulle anvisa anslag för licenser till arbetslösa kan utskottet ej tillstyrka.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

- a) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 313 samt II: 528 och 547, må till *aktieteckning i aktiebolaget Radiotjänst eller förvärvande av aktierna i bolaget* under utgifter för kapitalökning och rubrik Fonden för statens aktier för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 180,000 kronor, att utgå av lånemedel;

- b) att motionen II: 184 må anses besvarad med vad utskottet sålunda anfört;
- c) att motionen II: 512 ej må av riksdagen bifallas.

Beträffande Kungl. Maj:ts förslag om höjning av inkomstiteln Övriga låne-medel avgives yttrande framdeles.»